

Preek zondagmorgen 25 april 2010

"Geloven mag weer..." zegt de vertegenwoordiger van NET7 tegen de leidinggevende van het reclame-bureau op een gegeven moment in de musical Paulus. Als toeschouwers van de onlangs op de Hoeksteen uitgevoerde musical zijn we geneigd om de dame van de NET7 gelijk te geven. De tijd, dat christenen verachtelijk GGristenen werden genoemd en hun hok moesten blijven, lijkt voorbij te gaan. We worden gewaardeerd om de vrijmoedigheid (uitdrukking van Paulus), waarmee we het geloof uitdragen en bovenal de liefde.

Is dat ook in werkelijkheid het geval? Een of meer malen is het aan de orde. Met een lichte zucht lezen we over de strijd van een Amsterdamse tramconductor over het recht om een kruisje te dragen, zichtbaar op het uniform. Of over een verpleegkundige, gewikkeld in dezelfde strijd, over het dragen van een kruisje bij de uitvoering van het werk. Het is een klein, maar opvallend teken van wat christenen ervaren als een onophoudelijke poging van anderen om hen te benadelen en om het christelijke geloof onzichtbaar en krachteloos te maken in – zoals dat heet: de openbare ruimte.

Het is weer een uiting van het eigenaardige geloof van vandaag, dat christenen te onbelangrijk zijn voor wat betreft hun opvattingen om je druk over te maken maar dat ze te gevaarlijk zijn, om hun toe te staan deze opvattingen uit te dragen.

Waarschijnlijk is de maatregel tot het kruisjes-verbod van een maand geleden geen teken van heftige anti-christelijke gevoelens als zodanig, maar eerder het resultaat van bureaucratische gedachteloosheid, in combinatie met goede bedoelingen en misplaatste bezorgdheid over het kwetsen van niet-christenen bij de leidinggevers van het Amsterdamse vervoersbedrijf. Maar terwijl de wettigheid van de maatregelen wordt aangevochten en over de reikwijdte van godsdienstigheid in termen van mensenrechten wordt gedebatteerd, zetten we een paar stappen terug, nemen meer afstand en denken we na over het grotere geheel. Er is geen sprake van, dat christenen in levensgevaar verkeren of dat hun vrijheden in gevaar zijn in ons Nederland – alleen om reden dat ze christen zijn. Als u de opgewonden taal hierover hoort, denkt u dan aan de vele, vele plekken op de wereld, waar vervolging werkelijkheid is en christenen regelmatig en meedogenloos worden gedood of gevangengezet of gekoeleneerd vanwege hun verzet tegen onrechtvaardigheid. Denk aan onze zusters en broeders in Nigeria en in Irak, aan de christengemeenschappen van Zuid Soedan, die een uitbarsting van een nieuwe burgeroorlog vrezen, aan de christelijke minderheden in het heilige land of aan onze vrienden in Zimbabwe – nog steeds regelmatig aangevallen door veiligheidstroepen en opgesloten in hun kerken. Dat is niet onze situatie, God zij dank, en we moeten wel alles in proporties zien en onze gebeden en daadwerkelijke hulp voor hen verdubbelen.

Maar we hebben wel een probleem in ons eigen land en dat stemt tot nadenken. Waarom toch die vreemde mengeling van verachting en vrees voor het christelijke geloof? Als je denkt aan alle opzienbarende aanvallen op het christendom, die in de afgelopen jaren gedaan zijn ("god bestaat waarschijnlijk niet...") verbaas je je erover waarom degene, die zo luid schreeuwen over de onomkeerbare teloorgang van het christendom, zo rabiaat vechten tegen iets, dat – volgens hun eigen overtuiging – aan het wegschrimpelen is. Sommigen antwoorden misschien, dat het christendom – in de vorm van de gevestigde kerken en van onze eigen PKN – nog wel maatschappelijke en morele invloed heeft – veel meer dan het aantal leden rechtvaardigt. Ze zien de kerk als een tegenwerkende kracht, die voortdurend probeert vreemde principes op te leggen aan de maatschappij, zonder veel steun te krijgen van de gemiddelde Nederlandse bevolking.

Dit overtuigt niet heel erg. In veel van de grote morele vraagstukken van het moment spreekt de kerk nog voor een aanzienlijk groot percentage van het land – daargelaten nog, dat ze spreekt met dezelfde betrokkenheid als die van mensen met een andere geloofsovertuiging. Met betrekking tot brandende kwesties, zoals de juistheid van de begeleide zelfdoding, dan is het christelijke standpunt allesbehalve dat van een kleine godsdienstige minderheid in ons land. En het debat is nog steeds niet geëindigd. Belangrijker is, dat een heel groot deel van de Nederlandse bevolking vindt, dat christelijke gezichtspunten een plaats moeten houden in de publieke discussies en de besluitvorming. Ik word in deze overtuiging gesterkt door de realiteit van de afgelopen twintig maanden: het waarden-vrije klimaat van een groot deel van ons financiële en openbare leven heeft onze maatschappij vergiftigd en verwond – dieper dan we dachten. Waarden als eerlijkheid, zelfbeheersing en verantwoordelijkheid worden pijnlijk gemist! En op regionaal niveau: de voortdurende inzet van de kerk voor de oplossing of verlichting van menselijke problemen, die niemand anders bereid is aan te pakken, is een van de grote nooit vertelde verhalen van onze tijd. Ik denk aan het werk van een bepaalde parochie onder tieners, die voorgoed van school verwijderd

zijn in een buurt, waar geweld en verpaupering heersen (The Mall Millinx of Spangen). Ik zou dieper onder de indruk zijn van de aanvallen van secularisten, als er meer te zien was van vrijwilligerswerk voor gewone mensen, gedaan door anti- of niet-godsdienstige groepen.

Zeker, ik kan de angst begrijpen dat godsdienstige mensen vanzelf de klok willen terugzetten naar een tijdperk, waarin de bevoorrechte kerk simpel het lot van iedereen bepaalde en zich eenvoudig beriep op bovennatuurlijk gezag, wanneer dat in geding kwam. Niemand zit vandaag te wachten op de terugkeer van de Spaanse inquisitie. Er zijn dingen in de godsdienstgeschiedenis, waarvoor je bang moet zijn – christelijke of niet-christelijke. Er bestaan in onze tijd godsdienstige filosofieën in een Taliban-variant, die we terecht willen weerstaan, zo krachtig als we kunnen. Maar ik wil zeggen tegen enkele van onze critici, dat een bezoek aan een van de eerdergenoemde projecten duidelijk maakt, dat de kerk niet uit is op een soort godsdienstige tyrannie.

Maar het Nieuwe Testament denkt, dat er meer aan de hand is, wanneer mensen bang zijn voor het evangelie en het kruis. De eerste lezing uit Handelingen 13:14, 43-52 maakt hierop een toespeling. Paulus zegt met zoveel woorden, dat de opstanding van Jezus betekent, dat Hij die zo resoluut vernietigend werd afgewezen en verworpen door de godsdienstige en politieke gevestigde orde van destijds, degene is die over het lot van ieder menselijk wezen zal beslissen. We zullen dan geoordeeld worden door onze eigen opstelling tegenover Hem, de goddelijke en menselijke persoon, die de last van onze onzinnige gewelddadigheid heeft gedragen, onze trots en zelfvoldaanheid, ons verzet ten overstaan van de waarheid. Het gerechtshof, dat recht spreekt in alle menselijke kwesties is Christus zelf; hoe wij onszelf beschrijven in verhouding tot Hem is een zaak van leven en dood.

Hier in Handelingen gaat het niet om iemand, die erop aandringt, dat we de goede woorden zeggen of ons aansluiten bij de juiste organisatie. Paulus en Barnabas werven niet maar leden voor een christelijke club. Het is Jezus zelf, die ons eraan herinnert, dat we Hem kunnen zien, als we denken dat we Hem niet kunnen zien of kennen. En dat we Hem niet kunnen zien, wanneer we al te veel verwarring over Hem stichten. Op een dag zullen we in de tegenwoordigheid van God zien, wie we zijn en hoe we staan ten opzichte van God. En of we de tegenwoordigheid van God voor eeuwig kunnen verdragen. Op dat onthullende moment zal bepalend zijn, hoe wij gereageerd hebben op Jezus en hoe we deze gave van God in het leven en de dood van een mens, verworpen en dood-gemarteld aan het kruis, begrepen hebben.

De prediking van Petrus en Paulus en van alle getuigen van de opgestane Jezus zegt, dat er twee fundamentele dingen van ons gevraagd worden.

Ten eerste, we moeten ons eigen aandeel erkennen in wat het kruis is en vertegenwoordigt. We moeten onszelf leren zien als mensen, die verstrikt zijn in een wereld waar de onschuldigen de schuld toegeschoven krijgen en gedood worden en waar we allemaal – in meer of mindere mate – niet bereid zijn om onaangename waarheden over onszelf aan te horen. We moeten leren zien, dat we onszelf niet kunnen lossnijden met onze eigen wijsheid en kracht uit deze onontwarpbare knoop van onrecht en wraaklust, angst en vooroordeel, die de mensheid gevangen houdt in conflict en misere.

Ten tweede, we moeten leren te vertrouwen dat liefde en recht niet verslagen zijn door onze mislukkingen en fouten. Dat God vanuit zijn eigen kracht en rijkdom ons een weg naar vrijheid geboden heeft, waarin we in het oordeel van de lijdende Jezus God's eigen goddelijke belofte van ontferming en leven kunnen ontdekken. De opstanding van Jezus is de openbare bekendmaking aan de wereld van de overwinning van een liefde, die geen dwang of manipulatie gebruikt, maar die zichzelf is – een onverwoestbare liefde. ("de liefde is het grootst" is de versregel van de musical) Pasen roept ons op, om te geloven dat God niet verslagen is door de meest gemene verwerping, die men zich maar kan voorstellen.

Is dat goed nieuws? Jawel, maar geen gemakkelijk nieuws. God herkennen in de gekruisigde Christus maakt alles zo veel anders. Het verandert wat we denken te weten van God. Het verandert waar we God zoeken in de mensenwereld. Het stelt, dat God zeer waarschijnlijk gevonden kan worden tussen hen, die we – net zoals de godsdienstige en politieke gevestigde orde in Jezus'dagen – hebben uitgesloten en verworpen. Het stelt, dat onze idealen van welslagen en mislukking ondersteboven gekeerd moeten worden. Het stelt, dat onze eeuwige toekomst verbonden is met de vraag, of we ons kunnen wenden tot degenen, die we gekwetst hebben en of we hen om vergeving vragen. (denk aan gebleken en bewezen misbruik in ongelijke, pastorale relaties RK)

En nog veel meer. Zo beschouwd is het helemaal geen verrassing, dat het evangelie en het kruis angst oproepen en onwil om zulke gedachten toe te laten in de stroom van het publieke debat. En misschien is het evenmin een verrassing, dat wij, die onszelf christenen noemen, heimelijk meer gelukkig zijn met het gebruik van het kruis als een symbool van het christendom. Dat doen we liever dan dat we onszelf laten ontstellen en vernieuwen door het kruis.

Samenvattend - In het ziekenhuis of in het Amsterdamse vervoerswezen krijgt een werknemer een berisping vanwege het zichtbaar dragen van een kruisje of voor het doen van een gebed voor een collega. Tegelijk is dat de gelegenheid om te zeggen, wat de eigenlijke betekenis van het kruis is. U wilt het kruisje liever onzichtbaar houden, omdat het te ontstellend en te storend is voor de gemoedsrust van de mensen? - ik begrijpt het. Maar laat het kruis toch maar openlijk te zien zijn. Het is God, die we zien in het kruis, de God, die leeft door ons vreselijke verraad en onze dood heen; de God, die desondanks liefdevolle ontferming, vernieuwing en leven belooft. Is deze God teveel een bedreiging om genoemd of gezien te worden in het openbare leven van ons land en in wat wij mensen doen in onze maatschappij?

Christenen, die het kruis onzichtbaar maken, lopen de kans zowel deze enorme menselijke tragedie als deze onoverwonnen liefde van God onzichtbaar te maken. Als we onder de indruk raken door deze bureaucratische aanval, dan hoeft dat niet, omdat we bang zijn voor onszelf of ons geloof of voor God, die niet goed voor zichzelf kan zorgen. Maar dan is dat, omdat we bang zijn voor een samenleving die niet opgewassen is tegen de realiteit van de onuitsprekelijke menselijke tragedie en niets beginnen kan met de hoop op uiteindelijke genezing en verzoening. Een maatschappij, die verschrompelt tot comfort zones, terreinen, waarop mensen zich prettig en goed voelen.

Zoals gezegd - de situatie van de kerk in Nederland moeten we niet dramatiseren, als we zien hoe ernstig de verwerping van het kruis en de vervolging van de christenen in de wereld kunnen zijn. Maar er bestaat een verband met het woord van het kruis, zoals Paulus eens zei, dat een nonsensverhaal en een hevige ergernis is voor allen, die zelf willen beslissen over goed en kwaad, leven en dood, in termen van eigen veiligheid, gemoedsrust en comfort.

Ds. C. Koole